

княза Стефанъ Богориди, лични българе службаше при Висока та Порта останахъ Гаврийлъ Кръстѣвичъ и Константинъ Райновъ ⁽⁵⁴⁾. При извѣстни случаи и двамата много сж помагале на сжнародници-тѣ си по черковни-тѣ работи, а най-много още живий Гаврийлъ Кръстѣвичъ.

Откакъ българскій храмъ се освободилъ отъ надгледвание-то на патриархия та, Гаврийлъ Кръстѣвичъ внушилъ мисълъ-та да се споменуватъ, въ врѣме на богослужение-то, и словенски-тѣ просвѣтители Кирилъ и Методий, както и пустинникъ тъ Иванъ Рилски. Поради рилската обитель, на много хора е било извѣстно за тоя послѣдния, ала за пжрви-тѣ двама хора-та още нищо не знаае, нищо не слушале, — малцина биле ония, на които било извѣстно нѣщо за Кирила и Методия. Епископъ-тъ Стефанъ Ковачевичъ испжрво се противилъ за това нововъждание, ала най-сѣтне преклонилъ глава прѣдъ настоятелно то искание на Кръстѣвича. Подиръ година, двѣ, три, а по негдѣ и слѣдъ десетъ години се започна да се споменуватъ имена-та на Кирила и Методия въ български-тѣ храмове у турско-то царство, както и да се празнува деня 11-й Майя за тѣхенъ споменъ. макаръ че, както знаемъ, Кирилъ е починалъ на 14-й Февруарий (869 год.) а Методий — на 6-й Априлия (885 год.). Паметъ-та на Методия и Кирила особено захвана да се слави въ 11-я день на Майя, откакъ се обнародва прѣзъ 1853 год. вѣчний календаръ на панагюреца Велко Радовъ Королеевъ, който пжрвъ отъ български-тѣ календарописаче е посветилъ специално 74-та страница въ календара си за словенски-тѣ просвѣтители ⁽⁵⁵⁾.

⁽⁵⁴⁾ Константинъ Райновъ, роденъ въ Самоковъ, се помина въ Цариградъ около прѣди 30 години. Той е билъ учитель на сжрбския князь Михайлъ; прѣзъ 1850 год. билъ учитель въ Стара-Загора; напаконъ станалъ службашъ въ министерството на вжнкашни-тѣ работи при Висока-та Порта. Константинъ Райновъ бѣше ученъ човѣкъ. Освѣтъ нѣмски, маджарски, френски и грчки, той знаеше добрѣ и природния си български езикъ, западно-то нарѣчие, ала въ говора си смѣсваше и доста сжбцини. Турски говореше добрѣ, ала не знаеше да ете и да пише на тоя езикъ. Райновъ е испращанъ нѣколко пкти въ Вена съ равни поржчки отъ Висока-та Порта, а прѣзъ 1855 год. е придружавалъ турски-тѣ пратеници на парижкия конгресъ. Прѣзъ 1859-86 год. Константинъ Райновъ бѣше началникъ на турска-та ценсура въ Цариградъ. Много по-кжсно се урѣди писалище-то за печата при министерство-то на вжнкашни-тѣ работи, а ценсура-та, исклучително за прѣгледвание на книги-тѣ, се пренесе въ министерство-то на просвѣщение-то.

⁽⁵⁵⁾ Споредъ както самъ исповѣдва, В. Р. Каролеевъ отъ Гаврийла Кръстѣвичъ чулъ и се научилъ за Кирила и Методия, а пжкъ по настоявание-то на Анастаса П. Гранитски споменалъ въ календара си, че на 11-й Майя трѣбва да се слави память-та имъ.